

Відшкодування моральної та матеріальної шкоди

У навчальному посібнику досліджується інститут відшкодування шкоди в законодавчому, науковому, практичному аспектах. Включено окрему оглядову теоретичну частину з найважливіших питань відшкодування шкоди. Посібник містить методичні вказівки, теоретичні положення до кожної теми, підбірку судової практики, перелік літератури. Здійснюється порівняльний аналіз чинних правових норм, роз'яснюється їх сутність і можливості практичного застосування.

Узагальнено значний обсяг нормативно-правових актів, практика їх застосування судами усіх рівнів, у т.ч. і практика Європейського суду з прав людини з питань відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Розрахований на студентів, аспірантів, викладачів юридичних вищих навчальних закладів, а також юристів і всіх, хто цікавиться питаннями відшкодування моральної та матеріальної шкоди.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
ВІТЧИЗНЯНА ЗАКОНОДАВЧА ТА НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ	15
Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ЩО ВИНИКАЮТЬ УНАСЛІДОК ЗАВДАННЯ ШКОДИ	52
§ 1. Характеристика зобов'язань із відшкодування шкоди.	52
§ 2. Підстави та умови виникнення зобов'язань із відшкодування шкоди.	55
§ 3. Принципи та функції інституту зобов'язань із відшкодування шкоди.	62
§ 4. Цивільно-правова відповідальність за завдання шкоди	64
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	66
<i>Судова практика</i>	66
<i>Завдання-задачі</i>	86
<i>Література</i>	88
Тема 2. ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ (НЕМАЙНОВОЇ) ШКОДИ	89
§ 1. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди — системний правовий інститут.	89
§ 2. Позадоговірне відшкодування моральної (немайнової) шкоди	93
2.1. Поняття моральної (немайнової) шкоди	96
2.2. Протиправна поведінка особи, яка завдала моральної (немайнової) шкоди.	100
2.3. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою правопорушника і її результатом — моральною (немайновою) шкодою	105
2.4. Вина особи, яка завдала моральної (немайнової) шкоди	108
§ 3. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди в договірних відносинах	119
§ 4. Визначення розміру моральної (немайнової) шкоди	125
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	131
<i>Судова практика</i>	132
<i>Завдання-задачі</i>	140
<i>Література</i>	141
Тема 3. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОСОБОЮ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ НЕЮ ПРАВА НА САМОЗАХИСТ	143
§ 1. Поняття та види форм самозахисту цивільних прав та інтересів.	143
§ 2. Відшкодування шкоди, завданої при перевищенні чи за відсутності умов для самозахисту.	149

§ 3. Відшкодування шкоди, завданої в стані крайньої необхідності	156
§ 4. Заходи оперативного впливу	159
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	167
<i>Судова практика</i>	167
<i>Завдання-задачі</i>	174
<i>Література</i>	175

Тема 4. ВІДШКОДУВАННЯ ЮРИДИЧНОЮ АБО ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЇХНІМ ПРАЦІВНИКОМ АБО ІНШОЮ ОСОБОЮ .....

§ 1. Загальні засади відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою	176
§ 2. Відшкодування шкоди, завданої найнятим юридичною або фізичною особою працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків	178
§ 3. Відшкодування шкоди, завданої іншій особі підрядником, що діяв за завданням замовника	191
§ 4. Відшкодування шкоди, завданої учасником (членом) підприємницького товариства або кооперативу під час здійснення ним підприємницької діяльності від імені товариства чи кооперативу	200
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	202
<i>Судова практика</i>	202
<i>Завдання-задачі</i>	208
<i>Література</i>	209

Тема 5. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОКРЕМИМИ КАТЕГОРІЯМИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ .....

§ 1. Деліктоздатність як необхідна умова відповідальності фізичної особи за завдану шкоду	211
§ 2. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми фізичними особами	213
§ 3. Особливості відшкодування шкоди, завданої однією або кількома неповнолітніми особами	219
§ 4. Порядок, межі та умови відшкодування шкоди, завданої недієздатною особою або особою, цивільна дієздатність якої обмежена	226
§ 5. Відшкодування шкоди, завданої особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними	228
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	231
<i>Судова практика</i>	231
<i>Завдання-задачі</i>	238
<i>Література</i>	239

Тема 6. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ КАЛІЦТВОМ, ІНШИМ УШКОДЖЕННЯМ ЗДОРОВ'Я АБО СМЕРТЮ .....

§ 1. Характеристика законодавства з відшкодування шкоди, завданої життю, здоров'ю людини	240
§ 2. Підстави для визначення розміру шкоди, завданої життю та здоров'ю людини	242
§ 3. Суб'єкти права на відшкодування шкоди, завданої життю, здоров'ю. ...	245

§ 4. Порядок відшкодування шкоди, завданої життю, здоров'ю особи.	253
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	257
<i>Судова практика</i>	257
<i>Завдання-задачі</i>	274
<i>Література</i>	275

Тема 7. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ ОРГАНІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, АКТАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ .....

277

§ 1. Загальна характеристика зобов'язань із відшкодування шкоди, завданої актами органів законодавчої та виконавчої влади, актами правоохоронних органів та органів судової влади.	277
§ 2. Умови та підстави відшкодування шкоди, завданої актами органів законодавчої та виконавчої влади, актами правоохоронних органів та органів судової влади	280
§ 3. Порядок відшкодування шкоди, завданої актами органів законодавчої та виконавчої влади, правоохоронних органів та органів судової влади	282
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	283
<i>Судова практика</i>	284
<i>Завдання-задачі</i>	289
<i>Література</i>	292

Тема 8. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ДЖЕРЕЛОМ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ. ВІДШКОДУВАННЯ ЯДЕРНОЇ ШКОДИ .....

293

§ 1. Поняття та ознаки джерела підвищеної небезпеки.	293
§ 2. Підстави відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки	302
§ 3. Обставини, що звільняють від відповідальності володільця джерела підвищеної небезпеки	307
§ 4. Особа, зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки	315
§ 5. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії кількох джерел підвищеної небезпеки	322
§ 6. Поняття та ознаки ядерної шкоди.	328
§ 7. Суб'єкти правовідносин із відшкодування ядерної шкоди.	333
§ 8. Підстави звільнення від відповідальності за завдану ядерну шкоду	334
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	335
<i>Судова практика</i>	336
<i>Завдання-задачі</i>	351
<i>Література</i>	353

Тема 9. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ПОШИРЕННЯМ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗГОЛОШЕННЯМ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ .....

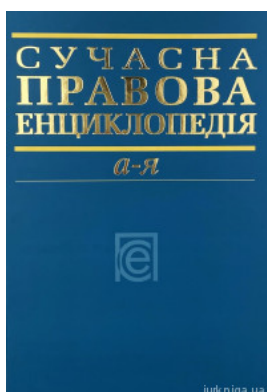
354

§ 1. Загальна характеристика законодавства та практики його застосування у сфері інформаційних цивільних відносин	354
§ 2. Підстави цивільно-правової відповідальності за порушення інформаційних прав	356
§ 3. Відшкодування шкоди, завданої поширенням недостовірної інформації	359

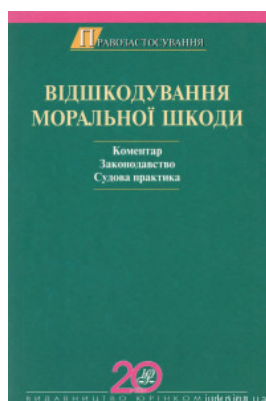
§ 4. Відшкодування шкоди, завданої розголошенням інформації з обмеженим доступом.	370
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	377
<i>Судова практика</i>	378
<i>Завдання-задачі</i>	385
<i>Література</i>	386
Тема 10. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕВИКОНАННЯМ ЧИ НЕНАЛЕЖНИМ ВИКОНАННЯМ ДОГОВОРУ	388
§ 1. Договірна відповідальність як різновид цивільно-правової відповідальності.	388
§ 2. Підстави та умови виникнення договірної відповідальності.	396
§ 3. Особливості відшкодування моральної (немайнової) шкоди в договірних зобов'язаннях	403
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	408
<i>Судова практика</i>	409
<i>Завдання-задачі</i>	418
<i>Література</i>	420
Тема 11. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК НЕДОЛІКІВ ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ	422
§ 1. Загальна характеристика законодавства про відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг	422
§ 2. Підстави цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг	425
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	430
<i>Судова практика</i>	430
<i>Завдання-задачі</i>	446
<i>Література</i>	447
Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ЖИТЛОВИМУ ФОНДУ	449
§ 1. Відшкодування шкоди як міра відповідальності за порушення у житловій сфері	449
§ 2. Правова відповідальність при первинному набутті права власності на житло	450
§ 3. Самочинне переобладнання та перепланування житла та його вплив на схоронність житлового фонду.	473
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	483
<i>Судова практика</i>	483
<i>Завдання-задачі</i>	497
<i>Література</i>	499
Тема 13. ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ВІДНОСИН З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ	501
§ 1. Загальні засади участі юридичних осіб у деліктних зобов'язаннях.	501
§ 2. Значення ознак юридичної особи для встановлення наявності об'єктивних умов її відповідальності за завдання шкоди	504

§ 3. Юридична особа, що посідає у деліктному зобов'язанні становище кредитора	514
§ 4. Вина юридичної особи	515
§ 5. Правосуб'єктні аспекти цивільно-правової відповідальності юридичних осіб. Органи державної влади і місцевого самоврядування як учасники деліктних зобов'язань	517
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	522
<i>Судова практика</i>	523
<i>Завдання-задачі</i>	528
<i>Література</i>	529
Тема 14. ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ	
ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ	530
§ 1. Система способів захисту цивільних прав та інтересів	530
§ 2. Вина і відмежована від неї недобросовісність	538
§ 3. Нормативні підстави застосування окремих способів захисту цивільних прав та інтересів	541
§ 4. Суб'єкти відповідальності	547
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	550
<i>Судова практика</i>	551
<i>Завдання-задачі</i>	561
<i>Література</i>	562
Тема 15. ДЕЛІКТНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	563
§ 1. Деліктні зобов'язання в цивільному праві Франції	564
§ 2. Деліктні зобов'язання в цивільному праві Німеччини	567
§ 3. Деліктні зобов'язання в англо-американському праві	572
§ 4. Деліктні зобов'язання в цивільному праві Російської Федерації та інших країн СНД	576
<i>Запитання та завдання для самопідготовки</i>	579
<i>Судова практика</i>	580
<i>Література</i>	596
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ	598
Нормативно-правові акти	598
Акти органів судової влади	602
Навчально-методична та наукова література	604
Автореферати дисертацій з тематики спецкурсу	611
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ	616

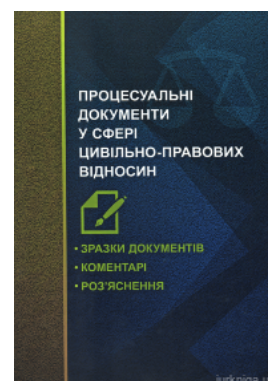
Книги, які можуть вас зацікавити

Сучасна права енциклопедія

Відшкодування моральної шкоди.
Коментар.
Законодавство. Судова практика

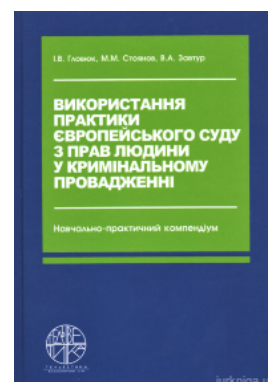
Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин. Зразки документів, коментарі, роз'яснення

Трудове право України.
Навчальний посібник для підготовки до іспитів

Транзитивність у правовій сфері

Використання практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні

Перейти до галузі права
Цивільне право та процес

[Перейти на сайт →](#)